2019-2020
Book Published as author or as editor

1. Dr. Akhil Borah

Bharatar Samaj Tattwa

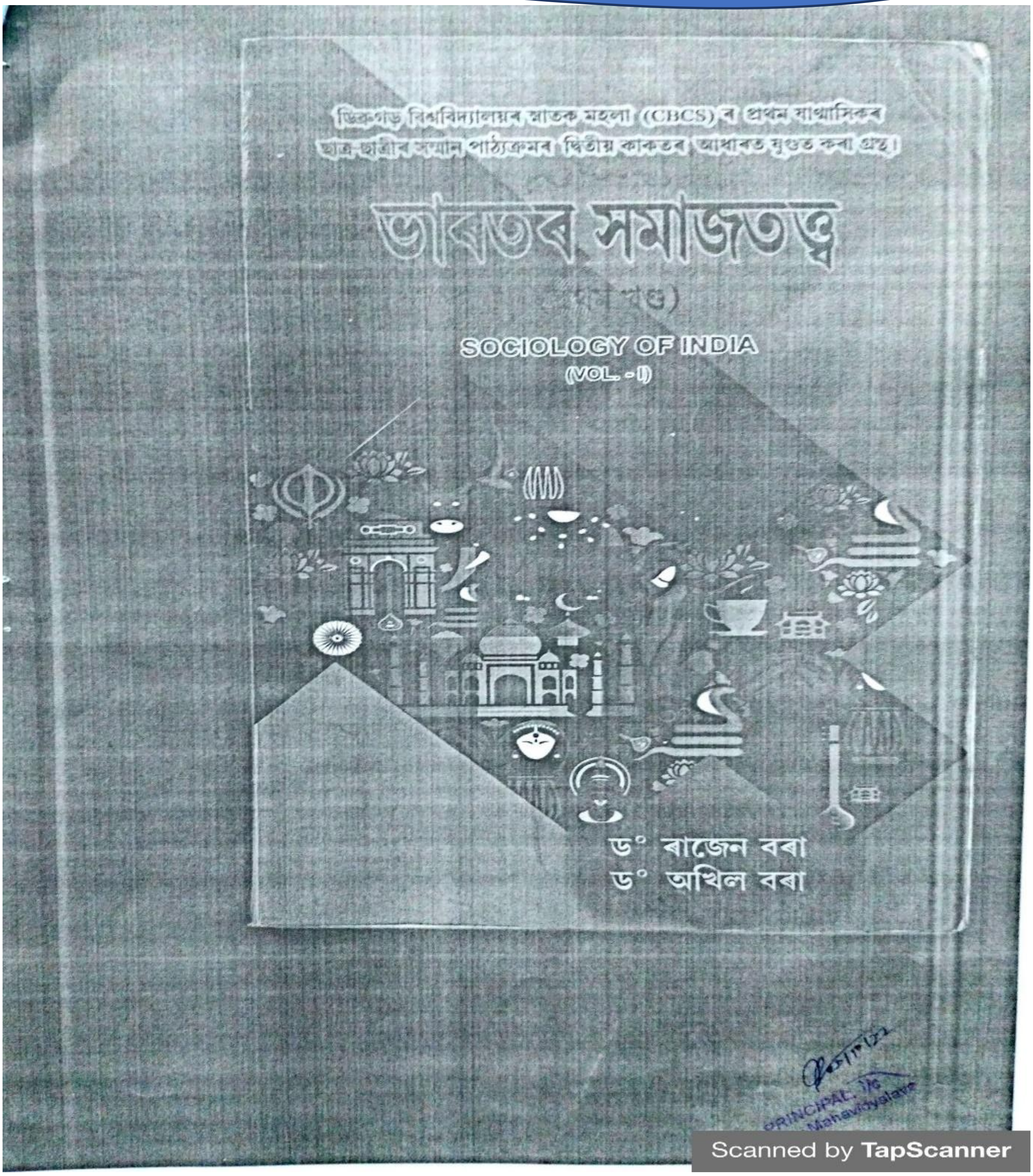

Marangi Mahavidyalaya

BHARATAR SAMAJTATTWA (PRATHAM KHANDA) **:** A Book on Sociology of India (Vol. 1) written in Assamese as per new CBCS syllabus (2019-2020) of Dibrugarh University by Dr. Rajen Borah, Associate Prof. and Head, Department of Sociology, Jorhat Kendriya Mahavidyalaya and Dr. Akhil Borah, Asstt. Prof. Morongi Mahavidyalaya (Degree), Doigrong, Golaghat and Published by Bidya Bhawan, Jorhat (Assam).

First edition : July, 2019 ***Price : Two Hundred Fifty only***

প্ৰকাশক আৰু পৰিবেশক
বিদ্যা ভৱন
মহাত্মা গান্ধী পথ,
যোৰহাট - ১

প্ৰথম সংস্কৰণ ঃ জুলাই, ২০১৯

© লিখকদ্বয়ৰ দ্বাৰা সৰ্বস্বত্ব সংৰক্ষিত

মূল্য ঃ ২৫০/- টকা মাত্ৰ

বেটুপাত ঃ পাৰভেজ হুচেইন

ISBN : 978-93-85439-59-9

No part of this publication may be reproduced or transmitted in any form or by any means, electronic or mechanical, including photocopying, recording, or any information, storage and retrieval system, without permission in writing from the publisher.

মুদ্ৰক ঃ ৰবকটকী অফ্‌ছেট্ প্ৰিন্টাৰ্ছ
মালৌআলি, যোৰহাট

20/10/22

PRINCIPAL, i/c
Mahavidya

Scanned by TapScanner

PRINCIPAL, i/c
Marangi Mahavidyalaya

COURSE CONTENTS AND ITINERARY

1.1. The Colonial Discourse (Week 1)

1.1.1. Cohn, B.S., 1990, *An Anthropologist among the Historians and Other Essays*, Delhi: Oxford University Press, Pp.136-171

1.2. The Nationalist Discourse (Week 2-3)

1.2.1. Kaviraj, S., 2010, *The Imaginary Institution of India*, Ranikhet: Permanent Black, Pp.85-126

1.3. The Subaltern Critique (Week 4)

1.3.1. Guha, R., 1982, *Subaltern Studies, Volume I*. Delhi: Oxford University Press, Pp.1-8

2.1. Caste: Concept and Critique (Weeks 5-6)

2.1.1. Srinivas, M.N., 1969, „The Caste System in India", in A. Béteille (ed.) *Social Inequality: Selected Readings*, Harmondsworth: Penguin Books, Pp.265-272

2.1.2. Mencher, J., 1991, „The Caste System Upside Down", in D. Gupta (ed.), *Social Stratification*, Delhi: Oxford University Press, Pp.93-109

2.2. Agrarian Classes (Week 7)

2.2.1. Dhanagare, D.N., 1991, The Model of Agrarian Classes in India, in D. Gupta (ed.), *Social Stratification*, Delhi: Oxford University Press, Pp.271-275

2.3. Industry and Labour (Week 8)

2.3.1. Breman, J., 1999, "The Study of Industrial Labour in Post Colonial India" The Formal Sector", *Contributions to Indian Sociology*, 33(1&2), Pp.1-41

2.4. Tribe: Profile and Location (Week 9)

2.4.1. Haimendorf, C. V. F., 1967, „The Position of Tribal Population in India", in P. Mason *India and Ceylon: Unity and Diversity*, New York: Oxford University Press, Chapter 9

2.5. Village: Structure and Change (Week 10)

2.5.1. Srinivas, M. N., 1987, *The Dominant Caste and Other Essays*, Delhi: Oxford University Press, Pp.20-59

2.6. Kinship: Principle and Pattern (Week 11)

2.6.1. Karve, I., 1994, „The Kinship Map of India", in P. Uberoi (ed.) *Family, Kinship and Marriage in India*. Delhi: Oxford University Press, Pp.50-73

2.7. Religion and Society (Weeks 12-14)

2.7.1. Srinivas, M.N. and A. M. Shah, 1968, „Hinduism", in D. L. Sills (ed.) *The International Encyclopaedia of Social Sciences*, Volume 6, New York: Macmillan, Pp.358-366

2.7.2. Momin, A.R., 1977, „The Indo Islamic Tradition", *Sociological Bulletin*, 26, Pp.242-258

2.7.3. Uberoi, J.P.S., 1997, „The Five Symbols of Sikhism", in T.N. Madan (ed.) *Religion in India*, Delhi: Oxford University Press, Pp. 320-332

Note:

The students are required to explore the contemporary sources on social institutions. With the aid of visual, oral and other kinds of narratives/ representations students, advised and guided by teachers, are expected to arrange discussion sessions, work on assignments, undertake projects and fieldwork, and make presentations week-wise from the onset to the end of the semester.

PRINCIPAL, i/c
Marangi Mahavidyalaya

Scanned by TapScanner

PRINCIPAL, i/c
Marangi Mahavidyalaya

COURSE CONTENTS AND ITINERARY

1.1. The Colonial Discourse (Week 1)

1.1.1. Cohn, B.S., 1990, *An Anthropologist among the Historians and Other Essays*, Delhi: Oxford University Press, Pp.136-171

1.2. The Nationalist Discourse (Week 2-3)

1.2.1. Kaviraj, S., 2010, *The Imaginary Institution of India*, Ranikhet: Permanent Black, Pp.85-126

1.3. The Subaltern Critique (Week 4)

1.3.1. Guha, R., 1982, *Subaltern Studies, Volume I*. Delhi: Oxford University Press, Pp.1-8

2.1. Caste: Concept and Critique (Weeks 5-6)

2.1.1. Srinivas, M.N., 1969, „The Caste System in India , in A. Béteille (ed.) *Social Inequality: Selected Readings*, Harmondsworth: Penguin Books, Pp.265-272

2.1.2. Mencher, J., 1991, „The Caste System Upside Down , in D. Gupta (ed.), *Social Stratification*, Delhi: Oxford University Press, Pp.93-109

2.2. Agrarian Classes (Week 7)

2.2.1. Dhanagare, D.N., 1991, The Model of Agrarian Classes in India, in D. Gupta (ed.), *Social Stratification*, Delhi: Oxford University Press, Pp.271-275

2.3. Industry and Labour (Week 8)

2.3.1. Breman, J., 1999, "The Study of Industrial Labour in Post Colonial India:" The Formal Sector , *Contributions to Indian Sociology*, 33(1&2), Pp.1-41

2.4. Tribe: Profile and Location (Week 9)

2.4.1. Haimendorf, C. V. F., 1967, „The Position of Tribal Population in India , in P. Mason *India and Ceylon: Unity and Diversity*, New York: Oxford University Press, Chapter 9

2.5. Village: Structure and Change (Week 10)

2.5.1. Srinivas, M. N., 1987, *The Dominant Caste and Other Essays*, Delhi: Oxford University Press, Pp.20-59

2.6. Kinship: Principle and Pattern (Week 11)

2.6.1. Karve, I., 1994, „The Kinship Map of India , in P. Uberoi (ed.) *Family, Kinship and Marriage in India*. Delhi: Oxford University Press, Pp.50-73

2.7. Religion and Society (Weeks 12-14)

2.7.1. Srinivas, M.N. and A. M. Shah, 1968, „Hinduism , in D. L. Sills (ed.) *The International Encyclopaedia of Social Sciences*, Volume 6, New York: Macmillan, Pp.358-366

2.7.2. Momin, A.R., 1977, „The Indo Islamic Tradition , *Sociological Bulletin*, 26, Pp.242-258

2.7.3. Uberoi, J.P.S., 1997, „The Five Symbols of Sikhism , in T.N. Madan (ed.) *Religion in India*, Delhi: Oxford University Press, Pp. 320-332

Note:

The students are required to explore the contemporary sources on social institutions. With the aid of visual, oral and other kinds of narratives/representations students, advised and guided by teachers, are expected to arrange discussion sessions, work on assignments, undertake projects and fieldwork, and make presentations week-wise from the onset to the end of the semester.

PRINCIPAL, i/c
Marangi Mahavidyalaya

Scanned by TapScanner

Marangi Mahavidyalaya

পাতনি

ভাৰতৰ সমাজ হৈছে বিভিন্ন ধৰ্মীয়গোষ্ঠী, ভাষিকগোষ্ঠী, প্ৰজাতীয় গোষ্ঠী আৰু নৃগোষ্ঠীয় লোকেৰে পৰিপূৰ্ণ এখন অতি জটিল সমাজ। এই সমাজৰ বহুজাতিক চৰিত্ৰই সমাজখনৰ সংস্কৃতিকো বহুৰূপী কৰিছে। বহুৰূপী সংস্কৃতিক সাৰ-পানী যোগাইছে ভাৰতীয় পৰম্পৰাই আৰু ভাৰতীয় পৰম্পৰাক সাৰ-পানী যোগাইছে ভাৰতীয় সমাজত যুগ যুগ ধৰি বৰ্তি থকা সামাজিক সংস্থাসমূহে। হিন্দু ধৰ্ম, জাতি ব্যৱস্থা, স্বজন পদ্ধতি, যুটীয়া পৰিয়াল ইত্যাদি সংস্থাবোৰ ভাৰতীয় সমাজৰ মূল আধাৰস্বৰূপ আৰু এইবোৰ সংস্থাৰ যোগেদিয়েই ভাৰতীয় সমাজৰ ধাৰাবাহিকতা অটুট আছে। ভাৰতীয় সমাজৰ পৰম্পৰা আৰু সংস্কৃতিত এক বিশাল মানৱতাবোধৰ ইংগিত আছে। এই সমাজৰ ঋষি-মুনিসকলৰ মুখৰ বাক্য, বিভিন্ন ধৰ্মগ্ৰন্থসমূহৰ নীতিবাক্য আদিয়ে মানুহক মানুহ হ'বলৈ শিকাইছে। হিন্দু সমাজ, ইয়াৰ পৰম্পৰা বা সংস্কৃতিত লোভ-মোহ, হিংসা-দ্বেষ, ঠগ-প্ৰৱঞ্চনা, অন্যায়-অনীতিৰ স্থান নাই। হিন্দু ধৰ্ম আৰু ইয়াৰ ক্ৰিয়াৰ ওপৰত থকা অগাধ বিশ্বাসে এই সমাজক নিয়ন্ত্ৰণ কৰি আহিছে। গতিকে মানৱতাবাদক সংৰক্ষণ কৰিব পৰা এনে এখন সমাজ আৰু ইয়াৰ পৰম্পৰা বা সংস্কৃতি আৰু পৰিৱৰ্তনশীল স্বৰূপসমূহৰ বিজ্ঞানসন্মতভাৱে আৰু পদ্ধতিগতভাৱে জ্ঞান অৰ্জন কৰাটো খুবেই প্ৰয়োজন। এনে গুৰুত্বলৈ লক্ষ্য কৰিয়েই ডিব্ৰুগড় বিশ্ববিদ্যালয়ৰ চলিত বৰ্ষৰ (২০১৯) পৰা আৰম্ভ কৰিবলৈ লোৱা 'পছন্দভিত্তিক মূল্যাংকন পদ্ধতি'ৰ (Choice Based Credit System - CBCS) নতুন পাঠ্যক্ৰমত এই কাকতখন অন্তৰ্ভুক্ত কৰা হৈছে। এই কাকতখনৰ যোগেদি ছাত্ৰ-ছাত্ৰীসকলক বুজাব বিচৰা হৈছে যে ভাৰতবৰ্ষ এক জ্ঞানৰ সমল স্বৰূপ।

উল্লেখযোগ্য যে চলিত বৰ্ষৰ পৰা ডিব্ৰুগড় বিশ্ববিদ্যালয়ৰ অধীনৰ মহাবিদ্যালয়সমূহত CBCS নামৰ যি নতুন পাঠ্যক্ৰমৰ প্ৰৱৰ্তন কৰা হৈছে, এই নতুন পাঠ্যক্ৰমে নিশ্চয়কৈ ছাত্ৰ-ছাত্ৰী আৰু শিক্ষক-শিক্ষয়িত্ৰীসকলৰ বৌদ্ধিক বিকাশৰ এক নতুন যাত্ৰাৰ সূচনা কৰিব। সমাজতত্ত্ব বিষয়টোৰ ওপৰত দক্ষতাসম্পন্ন শিক্ষকসকলৰ দ্বাৰা যি পাঠ্যক্ৰম প্ৰস্তুত কৰা হৈছে, এই পাঠ্যক্ৰম সমাজতত্ত্বৰ শিক্ষক-শিক্ষয়িত্ৰী আৰু ছাত্ৰ-ছাত্ৰী উভয়ৰ বাবে এক নতুন আৰু এক সময়োপযোগী পাঠ্যক্ৰম।

PRINCIPAL, i/c
Marangi Mahavidyalaya
Scanned by TapScanner

PRINCIPAL, i/c
Marangi Mahavidyalaya

আশো সময়োপযোগী এনে পাঠ্যক্ৰম হাতত পাবলৈ হ'লে কেতবোৰ জটিলতাবো সন্মুখীন হ'বলগা হয়। এনে জটিলতা সমাজতত্ত্বৰ এই নতুন পাঠ্যক্ৰমত বহুতেই আছে। তথাপিও আমি কাঁইটৰ মাজৰ গোলাপফুল পাহি চিঙিবলৈ যত্ন কৰিব লাগিব। সমাজতত্ত্বৰ এই নতুন পাঠ্যক্ৰমত কেতবোৰ নতুন আৰু জটিল বিষয়বস্তু অন্তৰ্ভুক্ত কৰিছে যদিও এই বিষয়বস্তুৱে শিক্ষক আৰু ছাত্ৰ উভয়কে NET, SLET আদিৰ দৰে পৰীক্ষাত অৱতীৰ্ণ হোৱাত বিশেষভাৱে সহায় কৰিব। এই পাঠ্যক্ৰমে NET, SLET আদি পৰীক্ষাসমূহত অৱতীৰ্ণ হ'ব পৰাকৈ ছাত্ৰ-ছাত্ৰীসকলক নিশ্চয়কৈ স্নাতকোত্তৰ পৰ্যায়ৰ পৰাই প্ৰস্তুত কৰিব পাৰিব। আমিও এই গ্ৰন্থখনি ৰচনা কালত এই পাঠ্যক্ৰমৰ নতুনত্বৰ মাজেদি পোৱা জটিলতাখিনি বাৰুকৈয়ে উপলব্ধি কৰিছোঁ। সেয়েহে সমাজতত্ত্ব বিষয়ৰ অনুৰাগী ছাত্ৰ-ছাত্ৰীসকলৰ কথা চিন্তা কৰি খুব কম সময়ৰ ভিতৰত এই পাঠ্যপুথিখনি তৈয়াৰ কৰা হ'ল। এই কাকতখনৰ ওপৰত এখন সুন্দৰ কিতাপ উপহাৰ দিম বুলি আকাংক্ষাও আছিল আৰু মনো বান্ধিছিলোঁ। কিন্তু সময়ৰ নাটনিৰ বাবে কিতাপখনিৰ ভাৱ-ভাষা কিমান উন্নত হৈছে সেয়া পঢ়ুৱৈসকলে বিবেচনা কৰিব। অৱশ্যে কিতাপখনি প্ৰস্তুত কালছোৱাত ডিব্ৰুগড় বিশ্ববিদ্যালয়ৰ সমাজতত্ত্ব বিভাগে প্ৰস্তুত কৰা আৰু অনুমোদন জনোৱা পাঠ্যক্ৰমখনিৰ নিৰ্দিষ্ট নিয়মাৱলী নমমাত্ৰও এৰাই চলা নাই। পাঠ্যক্ৰমৰ জটিলতাক নেওচি নতুন বিষয়সমূহ গভীৰভাৱে অধ্যয়ন কৰি পাঠ্যক্ৰমত উল্লিখিত প্ৰতিটো অৱধাৰণা কিতাপখনিত অন্তৰ্ভুক্ত কৰা হৈছে। গতিকে পাঠ্যক্ৰমত অন্তৰ্ভুক্ত প্ৰতিটো অৱধাৰণা এই পাঠ্যপুথিৰ জৰিয়তে ছাত্ৰ-ছাত্ৰীসকলে লাভ কৰিব বুলি আমাৰ বিশ্বাস।

CBCS ৰ সমাজতত্ত্ব পাঠ্যক্ৰমৰ আটাইতকৈ উল্লেখযোগ্য আৰু নতুন বিশেষত্ব হৈছে অধ্যয়নৰ বিষয়বস্তুৰ পৃষ্ঠা নম্বৰ নিৰ্দেশনা (Page coding)। এই নিৰ্দেশনা অনুযায়ী পাঠ্যক্ৰমত অন্তৰ্ভুক্ত প্ৰতিটো অৱধাৰণা বা আলোচ্য বিষয়ৰ বিপৰীতে কোনো গ্ৰন্থ, আলোচনী, বিশ্বকোষ নাইবা কোনো বিশেষ আলোচনীত প্ৰকাশ পোৱা কোনো লেখনি (Article) পৃষ্ঠা নম্বৰসহ নিৰ্দিষ্ট কৰা হৈছে। অৰ্থাৎ নিৰ্দিষ্ট কৰি দিয়া পৃষ্ঠা নম্বৰসমূহৰ অন্তৰ্ভুক্ত বিষয়বস্তুখিনিহে ছাত্ৰ-ছাত্ৰী বা শিক্ষকসকলে অধ্যয়ন কৰা প্ৰয়োজন অথবা কোনো এজন লেখকেও এখন গ্ৰন্থ প্ৰস্তুত কৰাৰ বেলিকা এনে পৃষ্ঠা নং নিৰ্দেশনা মানি চলাটো বাধ্যতামূলক। আমাৰ পাঠ্যপুথিখনি ৰচনাৰ কালছোৱাত পৃষ্ঠা নং নিৰ্দেশিত পাঠ্যক্ৰমৰ যিবোৰ বিষয়বস্তু অধ্যয়ন কৰা হ'ল, তাৰ যোগেদি অনুভৱ কৰিব পৰা গ'ল যে এই বিষয়বস্তুসমূহ বিশেষ বৈশিষ্ট্যসম্পন্ন আৰু গুৰুত্বপূৰ্ণ। একেটা বিষয়বস্তুৰ ওপৰতে বিভিন্ন লেখক বা অধ্যয়নকাৰীয়ে অধ্যয়ন কৰিব পাৰে বা লেখনি আগবঢ়াব পাৰে। কিন্তু প্ৰতিজন লেখকৰ বা অধ্যয়নকাৰীৰ অধ্যয়নৰ ধৰণ সম্পৰ্ক সুকীয়া সুকীয়া হ'ব পাৰে। সেয়েহে একে বিষয়ৰ ওপৰতে বিভিন্ন অধ্যয়নকাৰীয়ে বা লেখকে আগবঢ়োৱা অধ্যয়নৰ কোনো নিৰ্দিষ্ট এক অধ্যয়নকহে বিশেষভাৱে স্থান দিয়াৰ নীতি সমাজতত্ত্বৰ নতুন পাঠ্যক্ৰমত প্ৰৱৰ্তন কৰা হৈছে। উদাহৰণস্বৰূপে আমাৰ এই পাঠ্যপুথিৰ পাঠ্যক্ৰমৰ অন্তৰ্ভুক্ত বিভিন্ন অৱধাৰণাবিলাকৰ ভিতৰত ঔপনিবেশিক চিন্তাধাৰা (Colonial Discourse), জাতীয়তাবাদী চিন্তাধাৰা (Nationalist Discourse) অৱহেলিত তথা নিম্নবৰ্গীয় শ্ৰেণীৰ সমালোচনা (Subaltern critique) ইত্যাদিৰ প্ৰসংগ উত্থাপন কৰিব পাৰি। 'ঔপনিবেশিক চিন্তাধাৰা' (Colonial Discourse) সম্পৰ্কীয় গোটটোৰ (Unit - 1.1) আলোচনা বি. এছ্‌. ক'হেনৰ (B. S. Cohn, 1990) 'An Anthropologist among the Historians and other Essays') নামৰ গ্ৰন্থৰ 'Notes on the History of the Study of Indian Society and Culture' শীৰ্ষক অধ্যয়নৰ পৃষ্ঠা নং ১৩৬-১৭১ ৰ কথাখিনি সন্নিবিষ্ট কৰা হৈছে। 'জাতীয়তাবাদী চিন্তাধাৰা' (Nationalist Discourse) সম্পৰ্কীয় গোটটোৰ (Unit-1.2) আলোচনা সুদীপ্ত কবিৰাজৰ (Sudipta Kaviraj 2010) 'The Imaginary Institution of India' নামৰ গ্ৰন্থৰ 'On the structure of Nationalist Discourse' শীৰ্ষক অধ্যয়নৰ পৃষ্ঠা নং ৮৫-১২৬ ৰ কথাখিনি সন্নিবিষ্ট কৰা হৈছে। ঠিক একেদৰেই অৱহেলিত তথা, 'নিম্নবৰ্গীয় শ্ৰেণীৰ সমালোচনা' (The Subaltern critique) সম্পৰ্কীয় গোটটোৰ (Unit-1.3) আলোচনা ৰণজিত গুহৰ (Ranajit Guha, 1982) 'Subaltern Studies' Vol-1 নামৰ গ্ৰন্থৰ 'On some Aspects of the Historiography of Colonial India' শীৰ্ষক অধ্যয়ন পৃষ্ঠা নং ১-৮ ৰ কথাখিনি সন্নিবিষ্ট কৰা হৈছে। এনেদৰে এই কাকতখনৰ প্ৰতিটো গোটৰ আলোচনা পাঠ্যক্ৰমখনে (Syllabus) নিৰ্দিষ্ট কৰি দিয়া বিষয়বস্তু আৰু পৃষ্ঠা নং নিৰ্দেশনাক কেন্দ্ৰ কৰি যুগুত কৰা হৈছে। অৱশ্যে কোনো এখন গ্ৰন্থৰ মাজৰপৰা পৃষ্ঠা নং নিৰ্দিষ্ট কৰি দিয়াৰ বাবে কিছুমান আলোচনাৰ আঁতি-গুৰি বিচাৰি পোৱাত জটিলতাই দেখা দিয়াৰ সম্ভাৱনীয়তা দেখি বিষয়বস্তুৰ লগত সামঞ্জস্য থকা আন কেতবোৰ বিষয়বস্তুও অতিৰিক্তভাৱে আলোচনা কৰা হৈছে।

আমাৰ এই পাঠ্যপুথিখনি প্ৰস্তুত কৰাৰ বেলিকা বিশেষভাৱে সহায় কৰিছিল বৰ্তমান দিল্লী বিশ্ববিদ্যালয়ত অধ্যয়নৰত ছাত্ৰী কমলিকা ফুকনে। তেখেতে আমাক যথেষ্টখিনি অধ্যয়নৰ সমল যোগান ধৰি পাঠ্যপুথিখনিয়ে পৰিপূৰ্ণতা লাভ কৰাত সহায় কৰিলে। ইয়াৰ উপৰি যোৰহাট কেন্দ্ৰীয় মহাবিদ্যালয়ৰ ছাত্ৰ জ্যোতি বিকাশ বৰাৰ সহায়-সহযোগিতাকো বিশেষভাৱে স্বীকাৰ কৰিব লাগিব। সেয়েহে দুয়োজনীকে এই মুহূৰ্তত ধন্যবাদ জনাইছোঁ।

এই পাঠ্যপুথিখনি প্ৰস্তুত কৰি থকা সময়খিনিত যিসকলে খা-খবৰ ৰাখি উৎসাহ-উদ্দীপনা যোগা

Scanned by TapScanner

PRINCIPAL, i/c
Marangi Mahavidyalaya

মুনমী বৰকেঁচ, ড° অৰুণিমা বৰা, অমৰজ্যোতি বৰদলৈ, নৃপেন শইকীয়া, অৰ্পণজ্যোতি শইকীয়া, গোলাঘাট মৰ্ডি মহাবিদ্যালয়ৰ ড° পংকজ বৰুৱা, পল্লৱী শইকীয়া আৰু ত্ৰিবেণী বৰা। তেখেতসকলৰ উৎসাহ-উদ্দীপনাই আমাৰ সৃষ্টিকৰ্মত যথেষ্ট সহায় কৰিলে।

কঠোৰ পৰিশ্ৰম আৰু আৰ্থিক দীনতাৰ মাজতো মৰম আৰু আশীৰ্বাদেৰে আমাৰ শিক্ষা জীৱনৰ কণ্টকময় যাত্ৰাক সফল কৰি তুলি গ্ৰন্থ লিখাৰ দৰে মহৎ কৰ্ম সাফল্যমণ্ডিত কৰাত আমাৰ চিৰপূজ্য, চিৰআৰাধ্য পিতৃদেৱতা প্ৰয়াত দেউতি বৰা আৰু মাতৃ শ্ৰীযুতা আইজনী বৰাক এই মুহূৰ্তত কৃতজ্ঞতাৰে সুঁৱৰিছোঁ। লগতে এই পাঠ্যপুথিখনি প্ৰস্তুত কৰোতে বিশেষভাৱে সহায়-সহযোগিতা আৰু উৎসাহ-উদ্দীপনা যোগোৱা কাকজান আৰোহণ একাডেমীৰ ইংৰাজী বিভাগৰ প্ৰৱক্তা মৌচুমী বৰা আৰু কাৰ্বি আংলং জিলাৰ দেওথৰস্থিত H.V. College ৰ অৰ্থনীতি বিভাগৰ সহকাৰী অধ্যাপিকা লক্ষীমণি নেওগক ধন্যবাদ জনাইছোঁ।

বৰ্তমান অসমৰ অন্যতম সম্ভ্ৰান্ত প্ৰকাশন গোষ্ঠী যোৰহাটৰ 'বিদ্যাভৱন' ৰ স্বত্বাধিকাৰী বিশ্বজিত শইকীয়া আৰু ৰণজিত শইকীয়াই এই কাকতখনৰ ওপৰত পাঠ্যপুথি এখন প্ৰস্তুত কৰি দিবলৈ আমাক জনোৱা অনুৰোধৰ বাবেই এই পাঠ্যপুথিখনে বাস্তৱ ৰূপ পালে। সেয়েহে এই মুহূৰ্তত দুয়োগৰাকী স্বত্বাধিকাৰীকে ধন্যবাদ আৰু কৃতজ্ঞতা জনাইছোঁ।

২৫ জুলাই, ২০১৯

লেখকদ্বয়
ড০ ৰাজেন বৰা
ড০ অখিল বৰা

PRINCIPAL, i/c
Marangi Mahavidyalaya

সূচীপত্ৰ

অধ্যায়	বিষয়বস্তু	পৃষ্ঠা
প্ৰথম অধ্যায়	ভাৰত ঃ এক জ্ঞান-চৰ্চাৰ সমল	১-৪৬
Chapter - I	India: An Object of Knowledge	
	১.১ ঔপনিবেশিক চিন্তাধাৰা The Colonial Discourse	
	১.২ জাতীয়তাবাদী চিন্তাধাৰা The Nationalist Discourse	
	১.৩ অৱহেলিত তথা নিম্নবৰ্গীয় সমূহৰ সমালোচনা The Subaltern Critique	
দ্বিতীয় অধ্যায়	ভাৰতীয় সমাজ ঃ অৱধাৰণা আৰু সংস্থাৱলী	৪৭ - ৩০৬
Chapter - II	Indian Society: Concepts and Institutions	
	২.১ জাতি ঃ অৱধাৰণা আৰু সমালোচনা Caste : Concepts and Critique	
	২.২ কৃষক শ্ৰেণী Agrarian Classes	
	২.৩ উদ্যোগ আৰু শ্ৰমিক	

Scanned by TapScanner

PRINCIPAL, i/c
Marangi Mahavidyalaya

2019-2020

Book Published as author or as editor

2. Dr. Akhil Borah.

Pori aruatmeeyata

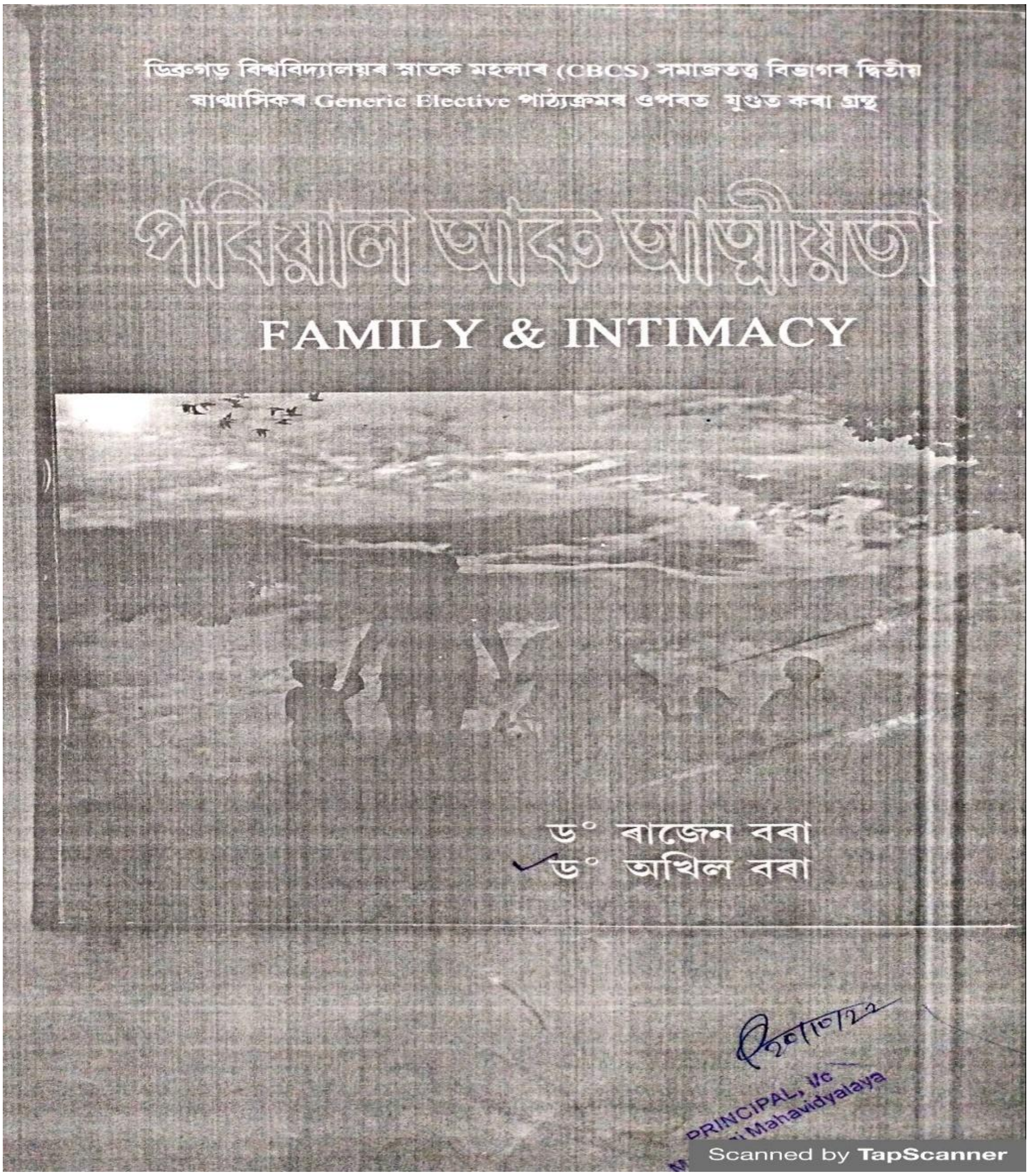

PRINCIPAL, i/c
Marangi Mahavidyalaya

PORIAL ARU ATMEEYOTA : A book on Family and Intimacy written in Assamese as per new CBCS syllabus of Dibrugarh University for the students of degree second semester (Generic Elective) written by Dr. Rajen Borah, Associate Prof. and Head, Department of Sociology, Jorhat Kendriya Mahavidyalaya and Dr. Akhil Borah, Asstt. Prof. Deptt. of Sociology, Morangi Mahavidyalaya (Degree), Doigrong, Golaghat and published by Bidya Bhawan, Jorhat (Assam).

First Edition : January 2020. **Price : One Hundred Ninty only**

প্ৰকাশক আৰু পৰিবেশক
বিদ্যা ভৱন
মহাত্মা গান্ধী পথ,
যোৰহাট - ১

প্ৰথম সংস্কৰণ ঃ জানুৱাৰী, ২০২০

© লেখকদ্বয়ৰ দ্বাৰা সৰ্বস্বত্ব সংৰক্ষিত

মূল্য ঃ ১৯০/- টকা মাত্ৰ

বেটুপাত ঃ পাৰভেজ হুচেইন

ISBN : 978-93-85439-71-1

No part of this publication may be reproduced or transmitted in any form or by any means, electronic or mechanical, including photocopying, recording, or any information, storage and retrieval system, without permission in writing from the publisher.

মুদ্ৰক ঃ বৰকটকী অফ্‌ছেট্ প্ৰিন্টাৰ্ছ
মালৌআলি, যোৰহাট

PRINCIPAL, i/c
Marangi Mahavidyalaya

Scanned by TapScanner

পাতনি

পৰিয়ালৰ লগত আত্মীয়তা অতি নিবিড়ভাৱে জড়িত হৈ আছে। অৰ্থাৎ য'তেই পৰিয়াল ত'তেই আত্মীয়তা। ইয়াৰ অৰ্থ হৈছে পৰিয়ালসমূহত যিবোৰ সদস্য অন্তৰ্ভুক্ত হৈ থাকে সেইবোৰ সদস্যৰ মাজৰ সম্বন্ধ অতি ঘনিষ্ঠ। এনে সদস্যসকলৰ মাজত আন্তঃক্ৰিয়া সকলো সময়তে সংঘটিত হৈ থাকে আৰু অহৰহভাৱে সংঘটিত হৈ থকা এনে আন্তঃক্ৰিয়াৰ বাবে সদস্যসকলৰ মাজত এক সুন্দৰ সম্বন্ধ স্থাপন হয়। এনে সুন্দৰ আৰু ঘনিষ্ঠ সম্বন্ধৰ ফলশ্ৰুতিয়েই হৈছে আত্মীয়তা (intimacy)। ঘনিষ্ঠ সম্বন্ধৰ অবিহনে আত্মীয়তা বৰ্তি থাকিব নোৱাৰে। সমাজতত্ত্ববিদসকলে পৰিয়ালক ঘনিষ্ঠ সম্বন্ধেৰে গঠিত ব্যক্তিৰ সমূহ বুলি অভিহিত কৰিছে আৰু সেইবাবে তেওঁলোকৰ মতে পৰিয়াল এটা আত্মীয় সমূহ (intimate group)। আত্মীয়তাৰ প্ৰসংগ উত্থাপন কৰিবলৈ যাওঁতে বিবাহ আৰু স্বজনীয় সমূহৰ কথাও উল্লেখ কৰা হৈছে। বিবাহ আৰু স্বজনীয় সমূহ দুয়োটাই পৰিয়ালৰ লগত গভীৰভাৱে সম্পৰ্কযুক্ত। বিবাহৰ জৰিয়তে স্বামী-স্ত্ৰীৰ মাজত যি সম্বন্ধ গঢ়ি উঠে সেই সম্বন্ধ অতি ঘনিষ্ঠ। এনে সম্বন্ধৰ লগত আৱেগ-অনুভূতি, মৰম-স্নেহ বা প্ৰেম-প্ৰীতি জড়িত হৈ থাকে। বিবাহৰ জৰিয়তে কেৱল স্বামী-স্ত্ৰীৰ মাজতেই সম্বন্ধ সৃষ্টি নহয়। বিবাহৰ জৰিয়তে মানুহৰ মাজৰ সম্বন্ধৰ সম্প্ৰসাৰণ ঘটে। অৰ্থাৎ বিবাহৰ জৰিয়তে কেতবোৰ নতুন স্বজনীয় লোকৰ সৃষ্টি হয়। বিবাহ সম্পন্ন হোৱাৰ লগে লগে স্বামী-স্ত্ৰী উভয় পৰিয়ালৰ মাজত এক নতুন সম্বন্ধৰ সৃষ্টি হয় আৰু এই নতুন সম্বন্ধলৈ অহা লোকসকলো আত্মীয় লোক হিচাপে পৰিচিত হয়। আমাৰ এই কাকতখন প্ৰস্তুত কৰা বেলিকা যিবোৰ প্ৰসংগ পুথিৰ (Reference book) সহায় লোৱা হৈছে, এই প্ৰসংগ পুথিসমূহত আত্মীয়তাক প্ৰতিপন্ন কৰিবলৈ বিবাহ, পৰিয়াল আৰু স্বজন পদ্ধতি সম্পৰ্কে বহুলভাৱে আলোচনা আগবঢ়াইছে। লেখকসকলে তেওঁলোকৰ গ্ৰন্থসমূহত বিবাহ, পৰিয়াল আৰু স্বজন পদ্ধতি সম্বন্ধে ভাৰতৰ বিভিন্ন ঠাইত আৰু বিভিন্ন পৰিয়াল আৰু সম্প্ৰদায়ৰ ওপৰত যিবোৰ ক্ষেত্ৰভিত্তিক অধ্যয়নৰ (Field Study) প্ৰসংগ দাঙি ধৰিছে সেইখিনি আমাৰ এই গ্ৰন্থৰ আলোচনাত দাঙি ধৰা হৈছে। ইয়াৰ উপৰি লেখকসকলে তেওঁলোকৰ গ্ৰন্থসমূহত আত্মীয়তাৰ প্ৰসংগত পৰিয়ালৰ বান্ধোন (Family bonding) আৰু পৰিয়ালৰ অন্তভুক্তিকৰণৰ (Family belonging) প্ৰসংগও উত্থাপন কৰিছে। পৰিয়ালৰ সদস্যসকলৰ মাজত ঘনিষ্ঠতা বা আত্মীয়তা অটুট ৰখাৰ

PRINCIPAL, i/c
Marangi Mahavidyalaya

Scanned by TapScanner

PRINCIPAL, i/c
Marangi Mahavidyalaya

Levi Strauss, Claude. 'The Family' in Harry L Shapiro (ed). *Man, Culture and Society*. New York: Oxford University Press, Pp. 261-285

Okin, Susan Moller. *Justice, Gender and the Family*. New York: Basic Books, 1989. Chapter 2. The Family: Beyond Justice? Pp 25-40

Weston, Kath. Families We Choose. New York: Columbia University Press, 1991. Chapter 2. Exiles from kinship. Pp. 21-42.

2. Family and Intimacy: Themes and Accounts (6 weeks)

Lannoy, Richard. *The Speaking Tree.* London: Oxford University Press, 1974. Part Two, Chapters. 1, 2 & 4 The Child, Family Relationships & Change in the Family System. Pp. 83-112 & 124-131.

Madan, T.N. *Family and Kinship: A Study of the Pandits of Rural Kashmir*. Delhi: Oxford University Press, 1989. Chapters, 5& 6. Pp. 64-108.

Fruzzetti, Lina, M. *The Gift of Virgin: Women, Marriage and Ritual in a Bengali Society.* Delhi: OUP. 1993. Introduction and Chapter 1. Sampradan: The Gift of Women and Status of Men. Pp. 1-28.

Raheja, Gloria Goodwin, and Ann Grozins Gold. *Listen To The Heron's Words: Reimagining Gender and Kinship in North India.* Delhi: Oxford University Press, 1996. Chapter 2. Sexuality, Fertility and Erotic Imagination in Rajasthani Women's Songs. Pp 30-72.

3. Family and Intimacy: Critiques and Transformations (4 weeks)

Barrett, Michele and Mary, Macintosh. *The Anti-Social Family.* London: Verso, 1991. Chapter 2. The Anti-Social Family. Pp. 43-80.

Cartledge, Sue & Ryan, Joanna. *Sex and Love: New Thoughts on Old Contradictions*. London: Women's Press, 1983. Chapter 7. Is a Feminist Heterosexuality Possible? Pp. 105-123.

20/10/22
PAL, i/c
...dyalaya
Scanned by TapScanner

MMahanta
PRINCIPAL, i/c
Marangi Mahavidyalaya

ক্ষেত্রত পৰিয়ালৰ বান্ধোন আৰু পৰিয়ালৰ অন্তভুক্তিকৰণ দুয়োটাই প্ৰয়োজন। পৰিয়ালৰ সদস্যসকল যদি আবেগিকভাৱে বান্ধ খাই থাকে আৰু তেওঁলোক যদি পৰিয়ালৰ ৰাজনৈতিক অৰ্থনৈতিক, সাংস্কৃতিক, ধৰ্মীয় আদি বিভিন্ন দিশত সংপৃক্ত হৈ থাকে তেতিয়া পৰিয়ালসমূহত আত্মীয়তা বৰ্তি থকাটো স্বাভাৱিক।

বৰ্তমান সময়ত পৰিয়াল আৰু আত্মীয়তাৰ ক্ষেত্ৰত বহুখিনি ৰূপান্তৰ ঘটিছে। বৰ্তমান বিবাহ, পৰিয়াল আৰু স্বজনীয় সং হৰ প্ৰতি মানুহৰ দৃষ্টিভংগীৰ ৰূপান্তৰ হৈছে। এনে হোৱাৰ লগে লগে পৰিয়াল বা স্বজনীয় সমূহতেই হওক বা বৈবাহিক দিশতেই হওক, মানুহৰ সম্বন্ধৰ পৰিৱৰ্তন হৈছে। নগৰীকৰণ, ঔদ্যোগীকৰণ, আধুনিকীকৰণ, বিশ্বায়ন, আধুনিক শিক্ষা, নতুন ৰাজনৈতিক আদৰ্শ, নতুন অৰ্থনৈতিক ব্যৱস্থা আদিৰ প্ৰভাৱত মানুহৰ মাজৰ ঘনিষ্ঠ সম্বন্ধৰ স্বৰূপ পূৰ্বতকৈ সলনি হৈছে। পৰিয়ালৰ আন আন সদস্যৰ দৰে স্বামী-স্ত্ৰীৰ মাজৰ সম্বন্ধতো পৰিৱৰ্তন ঘটিছে। স্বজনীয় লোকসকলৰ মাজত পূৰ্বৰ যিটো সম্বন্ধ বা অহা-যোৱা, আদান-প্ৰদান এইবোৰ লাহে লাহে কমি গৈছে। আচলতে এইবোৰ পৰিয়াল সমূহৰ আত্মীয়তাৰ বাবে এক প্ৰত্যাহ্বান স্বৰূপ।

আমাৰ এই পাঠ্যপুথিখনি প্ৰস্তুতৰ বেলিকা ডিব্ৰুগড় বিশ্ববিদ্যালয়ৰ সমাজতত্ত্ব বিভাগৰ CBCS পাঠ্যক্ৰমৰ নিৰ্দেশনা মানি চলা হৈছে। এনে নিৰ্দেশনা অনুসৰি প্ৰসংগ পুথিসমূহৰ আলোচনাৰ দৃষ্টিভংগী (Approach) গ্ৰহণ কৰা হৈছে। লেখকসকলৰ অধ্যয়নৰ এনে দৃষ্টিভংগী পাঠ্যপুথিসমূহত অন্তৰ্ভুক্তিকৰণৰ অবিহনে CBCS পাঠ্যক্ৰমৰ আধাৰত প্ৰস্তুত কৰা গ্ৰন্থসমূহ অৰ্থহীন বা পাঠ্যক্ৰমৰ নিৰ্দেশনাক অৱমাননা কৰা। সেয়েহে পাঠ্যক্ৰমৰ অধ্যয়নৰ বিষয়বস্তুৰ গভীৰতা আৰু জটিলতাক সাদৰে গ্ৰহণ কৰি ছাত্ৰ-ছাত্ৰীসকলক পাঠ্যক্ৰমৰ নতুন পথেৰে আগুৱাই নিবলৈ যত্ন কৰা হৈছে। এই ক্ষেত্ৰত আমি লেখক হিচাপে বহুতো জটিলতাৰ মুখামুখি হ'বলগীয়া হৈছে। তথাপি যোৱা শৈক্ষিক বৰ্ষত (২০১৯) Generic Elective ৰ ছাত্ৰ-ছাত্ৰীসকলে পাঠ্যক্ৰম অনুসৰি প্ৰস্তুত কৰা কিতাপৰ কাৰণে যি হাবাথুৰি খাবলগীয়া হ'ল বা পাঠ্যক্ৰম অনুসৰি প্ৰস্তুত কৰা কিতাপৰ অবিহনেই পৰীক্ষাত অৱতীৰ্ণ হ'বলগীয়া হ'ল— ছাত্ৰ-ছাত্ৰীসকলৰ এনে সমস্যালৈ লক্ষ্য ৰাখিয়েই আমাৰ সামান্য যোগ্যতাৰে পুথিখনি খুব ক্ষীপ্ৰতাৰে প্ৰস্তুত কৰা হ'ল। নতুন সংস্কৰণত আমি এই গ্ৰন্থখনত আৰু কিছু নতুন তথ্য সংযোগ কৰিবলৈ যত্ন কৰিম। আমাৰ এই গ্ৰন্থখনি প্ৰস্তুত কৰাৰ বেলিকা অনেক ভুল-ত্ৰুটি ৰৈ যোৱাটো স্বাভাৱিক। সেইবাবে ছাত্ৰ-ছাত্ৰী আৰু শিক্ষকসকলৰ পৰা আমি গঠনমূলক দিহা-পৰামৰ্শ কামনা কৰিলোঁ। যিসকল ছাত্ৰ-ছাত্ৰী আৰু শিক্ষক-শিক্ষয়িত্ৰীয়ে আমাক এই বিষয়ত গ্ৰন্থ এখনি প্ৰস্তুত কৰি উলিয়াবৰ বাবে বাৰে বাৰে ফোনেৰে হেঁচা প্ৰয়োগ কৰিছিল, সেইসকল ছাত্ৰ-ছাত্ৰী আৰু শিক্ষক-শিক্ষয়িত্ৰীৰ বাবেই হয়তো আমাৰ ব্যস্ততাৰ মাজতো এই কামটো সফল হৈ উঠিল। সেইবাবে সেইসকল ছাত্ৰ-ছাত্ৰী আৰু শিক্ষকৰ ওচৰত আমি চিৰকৃতজ্ঞ।

আমাৰ শিক্ষা জীৱনৰ দীঘলীয়া যাত্ৰাত মৰম আৰু আশীৰ্বাদেৰে আগুৱাই লৈ গৈছিল আমাৰ পূজনীয় পিতৃ প্ৰয়াত দেউতি বৰা আৰু মাতৃ শ্ৰীযুতা আইজনী বৰাই। এই মুহূৰ্তত তেখেতসকল দুয়োগৰাকীৰে কষ্ট আৰু ত্যাগক কৃতজ্ঞতাৰে সুঁৱৰিছোঁ। লগতে এই পাঠ্যপুথিখনি প্ৰস্তুত কৰোঁতে বিশেষভাৱে সহায়-সহযোগিতা আৰু উৎসাহ-উদ্দীপনা আগবঢ়োৱা কাকজান আৰোহণ একাডেমীৰ ইংৰাজী বিভাগৰ প্ৰবক্তা মৌচুমী বৰা, কাৰ্বি আংলং জিলাৰ দেওথৰস্থিত H.V. College ৰ অৰ্থনীতি বিভাগৰ সহকাৰী অধ্যাপিকা লক্ষীমণি নেওগ, গোলাঘাট মৰাঙি মহাবিদ্যালয়ৰ সমাজতত্ত্ব বিভাগৰ সহকাৰী অধ্যাপক ড° পংকজ বৰুৱা আৰু যোৰহাট মহাবিদ্যালয়ৰ সমাজতত্ত্ব বিভাগৰ ছাত্ৰ প্ৰত্যুষ প্ৰতিম বৰাক (ডন) ধন্যবাদ জনাইছোঁ।

বৰ্তমান অসমৰ অন্যতম সম্ভ্ৰান্ত প্ৰকাশনগোষ্ঠী যোৰহাট 'বিদ্যাভৱন'ৰ স্বত্বাধিকাৰী বিশ্বজিত শইকীয়া আৰু ৰণজিত শইকীয়াই এই কাকতখনৰ ওপৰত পাঠ্যপুথি এখন প্ৰস্তুত কৰি দিবলৈ আমাক জনোৱা অনুৰোধৰ বাবেই এই পাঠ্যপুথিখনিয়ে বাস্তৱ ৰূপ পালে। সেয়েহে এই মুহূৰ্তত দুয়োগৰাকী স্বত্বাধিকাৰীকে ধন্যবাদ আৰু কৃতজ্ঞতা জনাইছোঁ।

লেখকদ্বয়
ড° ৰাজেন বৰা
ড° অখিল বৰা

১৩ জানুৱাৰী, ২০২০

PRINCIPAL, i/c
Marangi Mahavidyalaya

Scanned by TapScanner

PRINCIPAL, i/c
Marangi Mahavidyalaya

Syllabus

Generic Elective-02
Family and Intimacy

Course Objective : Family is one of the vital institutions of human society. It is experienced intimately and debated keenly. This course attempts to introduce students to a range of contemporary concerns pertaining to this institution from a sociological perspective and with an interdisciplinary orientation.

Course Outline :

1. **What is Family? Definition, Meaning, Characteristics, Types and Functions (4 weeks)**
2. **Family and Intimacy: Themes and Accounts- Types of Marriage and Kinship (6 weeks)**
3. **Family and Intimacy: Critiques and Transformations- Emerging Trends of Intimacy as-**
   - **3.1 Political belonging (Membership, inclusion/ exclusion criteria)**
   - **3.2 Economic belonging (Work and Organizational life)**
   - **3.3 Cultural belonging (Diverse cultural symbol)**
   - **3.4 Personal belonging (Kinship bondage) (4 weeks)**

1.What is Family? (4 weeks)

Mitteraur, Michael, and Reinhard, Sieder. *The European Family*. Chicago: University of Chicago Press, 1982. Chapter 1. Family as an Historical Social Form. Pp. 1-21

Worsley, Peter. *Introducing Sociology*. Harmondsworth: Penguin Books, 1984. Chapter 4. The Family. Pp. 165-209

Scanned by TapScanner

PRINCIPAL, i/c
Marangi Mahavidyalaya